ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Олександр МОРГУНОВ

15. 05 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедри кримінально-правових дисциплін і кафедри кримінального права та кримінології Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 28 квітня 2025 року

Голова: доктор юридичних наук, професор Андрій СОБАКАРЬ.

Секретар: доктор філософії в галузі права Валерія САВИЦЬКА.

Присутні: доктор юридичних наук, професор Олександр ЮНІН, доктор юридичних наук, професор Володимир ШАБЛИСТИЙ, доктор юридичних наук, професор Оксана ГРИТЕНКО, доктор юридичних наук, професор Наталія СИДОРЕНКО, доктор юридичних наук, професор Анатолій ВОЛОБУЄВ, доктор юридичних наук, професор Олена РЯБЧИНСЬКА, доктор юридичних наук, професор Валерій ДАРАГАН, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Василь БЕРЕЗНЯК, кандидат юридичних наук, доцент Вадим ХАШЕВ, кандидат юридичних наук, доцент Сергій БАБАНІН, кандидат юридичних наук Ганна КИРИЧЕНКО, доктор філософії в галузі права Роман КАТОРКІН, доктор філософії в галузі права Світлана КОРОГОД, доктор філософії в галузі права Дмитро АНІСІМОВ.

З присутніх – 4 доктори юридичних наук та 6 кандидатів юридичних наук (докторів філософії) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Публічна презентація наукових результатів дисертаційного дослідження Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації для захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України».

У своїй доповіді він обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначив мету, задачі, предмет, об'єкт та методи дослідження, довів до присутніх структуру роботи й основні її положення, показав їхню новизну, теоретичне та практичне значення.

Зокрема, здобувач зазначив, що корупція є однією з найгостріших проблем українського суспільства, що становить реальну загрозу для національної безпеки та державності України, її політичного, соціального та економічного розвитку утвердження і забезпечення принципів демократії та верховенства права. Україну з року в рік відносять до найбільш корумпованих держав світу. Більшість громадян України переконані у значній корумпованості вітчизняної публічної влади, а до самої корупції ставляться надто толерантно. За результатами періодичних оцінювань групи держав проти корупції GRECO, Організації економічного співробітництва і розвитку та Європейської Комісії констатовано неповне виконання міжнародних зобов'язань, узятих Україною в антикорупційній сфері.

Здобувач доповів про те, що неправомірна вигода є досить актуальною в статтях Особливої частини КК України, оскільки в них передбачено особливості притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які отримують, вимагають неправомірну вигоду, так і тих, які пропонують або надають її. Під час аналізу кримінально-правових норм Особливої частини КК України, в яких визначено склади корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, нами виявлено, що вони є досить різними і в деяких випадках разюче відрізняються один від одного. Таким чином, законодавець намагався створити максимально широкий набір моделей кримінальних правопорушень досліджуваної категорії.

Процес протидії корупції в Україні супроводжується постійною зміною антикорупційного законодавства, неузгодженістю дій між антикорупційними та іншими правоохоронними органами, безсистемністю участі в антикорупційній діяльності інститутів громадянського суспільства. Недосконаліть організаційного і функціонального компонентів державного механізму протидії корупції, незавершеність антикорупційної реформи негативно впливають на результати протидії корупції. Системні корупціонери вміло пристосовуються до законодавчих новел та нових антикорупційних органів, зарубіжні донори і партнери звітують про незмінні труднощі в запровадженні прозорого і чесного урядування, а українське суспільство вже починає сприймати боротьбу з корупцією як перманентний процес, що не призначений для досягнення відчутних результатів. Тож антикорупційна проблематика продовжує гостро стояти на порядку денному розвитку України, гарантування її національної безпеки, інтеграції нашої країни в європейські та євроатлантичні структури. Все це зумовлює нагальну потребу ефективно розв'язувати теоретичні та прикладні проблеми протидії корупції в Україні у різних сферах, а під час війни – у сфері воєнної безпеки.

Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють корупційні злочини, складається з сукупності демографічних, соціальних, психологічних ознак. Їх дослідження допомогло відтворити кримінологічний портрет корупціонера:

1. За демографічними ознаками корупціонерами є переважно чоловіки, середнього віку, з вищою освітою, які мають сім'ї.

2. Соціальні ознаки характеризуються наявністю у особи корупціонера владних повноважень, наявністю підлеглих осіб (військові службові особи, начальники). Особа пасивного корупціонера наділена організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими повноваженнями, що обумовлюють коло її зловживань для отримання неправомірної вигоди. Найчастіше корупційні злочини вчиняються особами, які перебували на керівній посаді від 1 до 5 років (52,9%). Корупціонери характеризуються високим рівнем доходів та звичкою вирішувати свої проблеми за рахунок підлеглих чи інших осіб.

3. Психологічні ознаки корупціонерів характеризують їх як осіб активних, енергійнійних, ініціативних, емоційно стійких, працездатних, з розвинутим самоконтролем, схильністю до вирішення важливих завдань в складних умовах, стресостійкістю. Поряд із цим вони прагматичні, користолюбиві, цілеспрямовані, егоїстичні, з надмірною самовпевненістю. Психологічна установка на використання свого службового становища в протизаконних цілях; готовність проігнорувати закон та норми моралі, пожертвувати професійною честю та честю офіцера заради матеріальної або іншої вигоди; впевненість у владі грошей; переконаність у можливості та доцільності вирішення життєвих питань незаконним способом, визнання такого способу найбільш оптимальним тощо.

Відповідно до кримінально-правових ознак більшість корупційних злочинів вчиняються спеціальним суб'єктом зі спеціальним статусом, як одноособово, так і у складі групи. 5-6 % досліджених випадків притаманний систематичний характер вчинення корупційних дій. Мотив – корисливий, задоволення особистих інтересів, або інтересів третіх осіб, мета – отримати неправомірну вигоду. Поширеними способами вчинення корупції є підкуп, зловживання владою або службовим становищем, неправомірне надання/отримання неправомірної вигоди, незаконне використання влади для заволодіння майном тощо. Відмічається суттєве зменшення кількості осіб, яких засуджено та реально призначено покарання за вчинення корупційного злочину у сфері військової безпеки. Найпоширенішим видом покарань за корупційні злочини є штраф серед основних видів покарань та позбавлення права обіймати певні посади серед додаткових видів покарань.

Проаналізувавши кримінологічні показники корупційної злочинності у сфері військової безпеки, здобувачем встановлено таке.

Рівень корупційної злочинності за досліджуваний період характеризується відносно стабільним показниками. Значне зростання кількості направлених кримінальних проваджень відмічається у 2018 р. та 2020 рр. Спостерігається зростання на 41,2% кількості направлених до суду кримінальних проваджень з обвинувальним висновком. Водночас залишається

досить низьким показник реального притягнення до відповідальності осіб, які вчинили корупційні злочини. Порівняно з 2022 р. відсоток засудження корупціонерів знизився на 3 % і у 2023 р. становив 21%.

У дисертації вперше визначено суспільно допустимий рівень корупції як реалістичну мету та очікуваний результат протидії їй, за якого корупція: не є масовим явищем і не має системного характеру; не здійснює істотного впливу на політичну, економічну, правову сфери суспільного життя; не є функціональним елементом організованої злочинності та не використовується для прикриття організованої злочинної діяльності; відсутня на найвищому політичному рівні і є малопоширеною у судовій системі та органах правопорядку; характеризується неприйнятним ставленням з боку більшості населення. При досягненні такого результату метою антикорупційної діяльності стає стримування підвищення рівня корупції в країні та встановлено пропорційну взаємозалежність між рівнем корумпованості публічної влади та демократичності держави, між політичною корупцією та масштабним зловживанням публічною владою. Політична корупція, в основі якої лежить протиправне набуття та/чи утримання влади або розширення владного впливу, охарактеризована як основна противага та загроза демократії, яка неминуче веде до узурпації влади.

По завершенню доповіді Андрія НИКИФОРОВА присутніми були поставлені такі **запитання:**

Доктор юридичних наук, професор Олена РЯБЧИНСЬКА: Чим Ваше дослідження відрізняється від інших за схожою тематикою та в чому полягає його наукова новизна?

Відповідь: Дякую за запитання! Нами на основі узагальнення концепцій вітчизняних і зарубіжних учених, законодавства та багаторічної практики правоохоронних органів України та інших країн розроблено наукові положення й отримано результати, що в сукупності розв'язують важливу наукову проблему визначення поняття неправомірної вигоди та практичних рекомендацій щодо удосконалення законодавства та практики його застосування.

Доктор юридичних наук, професор Наталія СИДОРЕНКО: В дисертаційному досліджені Ви стверджуєте про необхідний баланс у законодавстві та практиці його застосування щодо антикорупційної діяльності. Наведіть приклади.

Відповідь: Дякую за запитання! Проведене нами дослідження показало, що навіть чинне антикорупційне законодавство через його постійне перманентне оновлення не в змозі забезпечити сталу правозастосовну практику, а тому про ефективну протидію корупції вести мову поки що зарано.

Кандидат юридичних наук, доцент Сергій БАБАНІН: Яким чином Ви досліджували зарубіжний досвід протидії корупції?

Відповідь: Дякую за запитання! Нами вивчено позитивний досвід країн ЄС та інших держав у сфері правового регулювання протидії корупції в цілому.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – Володимира ШАБЛИСТОГО. У висновку зазначено про тематику опублікованих наукових статей та апробацію результатів дослідження.

Дисертаційне дослідження Андрія НИКИФОРОВА побудоване на комплексному, системному підході, характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень. Здобувач використав численні наукові праці фахівців із загальної теорії держави та права, кримінального права, адміністративного права, цивільного права інших галузевих правових наук, а також низки інших галузей знань.

Андрій НИКИФОРОВ чітко сформулював мету і завдання роботи, визначив об'єкт та предмет дослідження. На основі проведеного комплексного дослідження ним вирішено важливу наукову проблему – сформульовано поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України.

Стиль, мова викладення матеріалу дисертаційного дослідження, аргументація авторських висновків та пропозицій до чинного законодавства відповідають належному теоретичному рівню. Думки здобувачем викладаються грамотно, послідовно, виважено, логічно витримані зміст та структура роботи.

Наведений у дисертаційному дослідженні матеріал містить також значний доробок дисертанта, який збагачує існуючі уявлення стосовно теоретичних аспектів досліджуваної проблеми. Автор продемонстрував уміння самостійно узагальнювати та аналізувати нормативно-правові акти, спеціальну літературу і статистичні дані, визначати теоретичне або практичне завдання, формулювати науково обґрунтовані висновки і пропозиції щодо її розв'язання.

Робота написана грамотно, логічно та послідовно, а стиль викладення матеріалу забезпечує легкість й доступність його сприйняття.

Під час здійснення дисертаційного дослідження здобувачем проявлено належні компетентності щодо відбору та використання різноманітних як загальнонаукових, так і спеціально-наукових методів пізнання, в тому числі діалектичного, формально-логічного, системного аналізу, соціологічного, статистичного тощо.

Загалом, у дисертації запропоновано нові науково обґрунтовані теоретичні та прикладні результати проведених досліджень, а також розв'язані конкретні наукові завдання в галузі кримінального права.

Таким чином, підготовлена дисертація аспірантом кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ Андрієм НИКИФОРОВИМ на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України», є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання в галузі кримінального права і в цілому відповідає вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, тому може бути винесена на розгляд Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ для розгляду питання про утворення спеціалізованої вченої ради щодо разового

публічного захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, старший дослідник Максим ПОЧТОВИЙ підкреслив, що процес протидії корупції в Україні супроводжується постійною зміною антикорупційного законодавства, неузгодженістю дій між антикорупційними та іншими правоохоронними органами, безсистемністю участі в антикорупційній діяльності інститутів громадянського суспільства. Недосконаліть організаційного і функціонального компонентів державного механізму протидії корупції, незавершеність антикорупційної реформи негативно впливають на результати протидії корупції. Системні корупціонери вміло пристосовуються до законодавчих новел та нових антикорупційних органів, зарубіжні донори і партнери звітують про незмінні труднощі в запровадженні прозорого і чесного врядування, а українське суспільство вже починає сприймати боротьбу з корупцією як перманентний процес, що не призначений для досягнення відчутних результатів. Тож антикорупційна проблематика продовжує гостро стояти на порядку денному розвитку України, гарантування її національної безпеки, інтеграції нашої країни в європейські та євроатлантичні структури. Все це зумовлює нагальну потребу ефективно розв'язувати теоретичні та прикладні проблеми протидії корупції в Україні у сфері воєнної безпеки.

Зазначене підтверджує особливу актуальність обраної автором теми, своєчасність даного дослідження, його теоретичне та прикладне значення. Результати дослідження є важливими як для теорії кримінального права, так і для законодавчої та правозастосовної діяльності.

Ознайомлення з дисертацією надає підстави для певної загальної оцінки роботи. Автором було проведене самостійне дослідження наукової проблеми.

Вивчення поданих Никифоровим А.С. матеріалів дисертації та наукових праць надає підстави стверджувати, що ним проведено ґрунтовний аналіз теми, актуальної в теоретичному та законодавчому плані, сформульовано обґрунтовані висновки і пропозиції, що виносяться на захист. Дисертацію оформлено згідно з вимогами, що пред'являються до роботи такого рівня, та відповідає державним стандартам. Обсяг основного тексту дисертації відповідає встановленим нормативам. Наукові положення в тексті дисертації за формою викладення дохідливі, у смисловому значенні взаємопов'язані. Структура, зміст, послідовність, взаємозв'язок підрозділів дисертації спрямовані на реалізацію основної мети дослідження.

Належними є законодавча та доктринальна бази дослідження поняття зброя в кримінальному праві. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується якісним аналізом наявних літературних джерел.

Послідовність, взаємозв'язок розділів та підрозділів дисертації відповідають визначеним завданням і спрямовані на реалізацію визначеної автором мети дослідження. Безпосередньо зміст розділів (підрозділів) дисертації доповнюють один одного, містить результати аналізу стану наукових теоретичних досліджень, міжнародно-правових аспектів, проблем чинного

кримінального законодавства, спрямовані на обґрунтування найважливіших, на думку автора, проблем.

За змістом дисертаційна робота Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії повністю відповідає спеціальності 081 «Право».

Окремі недоліки та побажання не впливають на загальне позитивне уявлення про роботу, не зменшують її наукової новизни та практичної значущості, а отже, не є перешкодою для її представлення в спеціалізовану вчену раду для публічного захисту.

Незважаючи на те, що роботі притаманні деякі недоліки, які характерні будь-якій самостійній науковій праці, вони не впливають на її загальну позитивну оцінку. Слід констатувати, що подане на рецензування дисертаційне дослідження **Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України»** є завершеною науковою працею, підготовлене на достатньому високому рівні, зміст якого відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а отже робота може бути рекомендована до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Василь БЕРЕЗНЯК відзначив, що побудова дисертації та її зміст свідчать про комплексний підхід щодо вирішення поставлених завдань дослідження. Актуальність проблематики, глибина аналізу, чіткість висновків, методологічна цілісність, внутрішня логічність та науково-практична спрямованість дисертаційного дослідження забезпечує його наукову цінність. Дисертація містить висунуті автором науково обґрунтовані та аргументовані результати та наукові положення. Робота характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача в науку. Наукові положення та висновки є цілісними, логічно послідовно наданими та аргументовано викладеними. Робота має суттєве теоретичне та практичне значення. Виклад матеріалу є логічним.

Рецензентом відзначено, що актуальність дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, оскільки вироблено теоретико-методологічну будову ще одного наскрізного кримінально-правового поняття.

Варто позитивно оцінити широту та логічну послідовність розглянутих у дисертації питань; позитивно відмітити використану джерельну базу; звернути увагу на те, що здобувач не обмежився лише теоретичними розробками, а, керуючись принципом єдності теорії та практики, обґрунтував необхідність внесення змін до кількох нормативно-правових актів.

Структурна побудова дисертаційного дослідження є цілком логічною; його ключові проблеми сформульовано досить чітко; наукові положення достатньо обґрунтовані та достовірні, основні з них оприлюднені достатньо

повно, відповідно до існуючих вимог, які ставляться до робіт відповідного рівня. Дисертаційна робота написана грамотно, стиль викладення характеризується смисловою завершеністю, цілісністю та простотою формулювань відповідних наукових положень, висновків і рекомендацій, що робить їх доступними для сприйняття не литше науковцями, а й громадянами – членами громадських об'єднань.

Певні спірні питання та зауваження не впливають на загальне позитивне ставлення до роботи, не зменшують її наукової новизни та практичної значимості і тому не є перешкодою для її представлення в разову спеціалізовану вчену раду для публічного захисту.

Враховуючи вищевикладене підсумовано, що підготовлена дисертація аспірантом кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ Андрієм НИКИФОРОВИМ на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання в галузі кримінального права і в цілому відповідає вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та може бути винесена на розгляд Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ для розгляду питання про утворення спеціалізованої вченої ради щодо разового публічного захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Олена РЯБЧИНСЬКА зазначила, що аналіз дисертації Андрія НИКИФОРОВА дозволяє стверджувати про ґрунтовну теоретичну підготовку дисертанта, а також говорить про розуміння ним практичних та теоретичних проблем, котрі стосуються сучасних підходів до теоретичного розуміння та практичного застосування антикорупційного законодавства. Актуальність дослідження є безсумнівною з огляду на сучасні процеси розвитку кримінального законодавства в Україні. Загалом дисертаційне дослідження Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Анатолій ВОЛОБУЄВ наголосив, що автором цілком коректно та слушно сформовано актуальність теми дисертаційного дослідження, а також вміло обрано методи дослідження, зосереджуючи увагу на поставленій меті роботи та враховуючи об'єкт і предмет дослідження. Загалом, дисертація Андрія НИКИФОРОВА на тему

«Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» відповідає необхідним вимогам, що висуваються до даного виду робіт та може бути рекомендована в разовій спеціалізованій вченій раді для захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Сергій БАБАНІН наголосив, що дисертаційна робота є актуальною та змістовною. В роботі автором висвітлюються перегляд сучасних підходів до теоретичного розуміння та практичного застосування норм кримінального закону. Отже, дисертація Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» у цілому заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор філософії в галузі права Валерія САВИЦЬКА, яка вказала на актуальність теми та достатній рівень роботи. Автором вдало сформульовано мету, предмет, об'єкт та завдання дослідження. Окремого позитивного враження заслуговують пропозиції дисертанта щодо вдосконалення чинного законодавства України, яке прямо чи опосередковано здійснює регулювання досліджуваних питань. Враховуючи вищевикладене, наголошено, що дисертаційне дослідження Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Андрій СОБАКАРЬ зазначив, що дисертаційна робота Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» розкриває злободенні питання, такі як боротьба із корупцією. Враховуючи це, актуальність дослідження не викликає сумніву. Дисертація характеризується логічним та ґрунтовним викладенням інформації, стилістичною та науковою грамотністю. Практичне та теоретичне значення дисертаційної роботи в цьому напрямі важко переоцінити. Отже, дисертація Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» є завершеною науковою працею та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Корупція є однією з найгостріших проблем українського суспільства, що становить реальну загрозу для національної безпеки та державності України, її політичного, соціального

та економічного розвитку, утвердження і забезпечення принципів демократії та верховенства права. Україну з року в рік відносять до найбільш корумпованих держав світу. Більшість громадян України переконані у значній корумпованості вітчизняної публічної влади, а до самої корупції ставляться надто толерантно. За результатами періодичних оцінювань групи держав проти корупції GRECO, Організації економічного співробітництва і розвитку, Європейської Комісії констатовано неповне виконання міжнародних зобов'язань, взятих Україною в антикорупційній сфері.

Процес протидії корупції в Україні супроводжується постійною зміною антикорупційного законодавства, неузгодженістю дій між антикорупційними та іншими правоохоронними органами, безсистемністю участі в антикорупційній діяльності інститутів громадянського суспільства. Недосконаліть організаційного і функціонального компонентів державного механізму протидії корупції, незавершеність антикорупційної реформи негативно впливають на результати протидії корупції. Системні корупціонери вміло пристосовуються до законодавчих новел та нових антикорупційних органів, зарубіжні донори і партнери звітують про незмінні труднощі в запровадженні прозорого і чесного урядування, а українське суспільство вже починає сприймати боротьбу з корупцією як перманентний процес, що не призначений для досягнення відчутних результатів. Тож антикорупційна проблематика продовжує гостро стояти на порядку денному розвитку України, гарантування її національної безпеки, інтеграції нашої країни в європейські та євроатлантичні структури. Все це зумовлює нагальну потребу ефективно розв'язувати теоретичні та прикладні проблеми протидії корупції в Україні, зокрема у сфері воєнної безпеки.

Різні теоретичні та прикладні аспекти протидії корупції представлені у великій кількості наукових робіт, зокрема таких правознавців, як Л.І. Аркуша, Л.В. Багрій-Шахматов, В.І. Борисов, А.М. Бойко, О.Ю. Бусол, В.В. Василевич, В.М. Гаращук, В.В. Голіна, Б.М. Головкін, В.К. Грищук, Н.О. Гуторова, І.М. Даньшин, О.О. Дудоров, О.М. Джужа, В.М. Дрьомін, С.А. Задорожний, З.А. Загиней, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, О. Г. Кальман, О. О. Кваша, В. М. Киричко, М. Г. Колодяжний, О. М. Костенко, О. Г. Кулик, І В. Кушнарьов, О. М. Лозинський, І. Є. Мезенцева, М. І. Мельник, Д. Г. Михайленко, А. А. Музика, Є. В. Невмержицький, В. О. Навроцький, Д. О. Олійник, А. В. Савченко, Є. Д. Скулиш, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, В.О. Туляков, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, В.В. Шаблистий, В.І. Шакун, О.В. Шевченко, О.Ю. Шостко, О.С. Юнін, Н.М. Ярмиш та інші.

Їхні наукові праці є вагомим внеском в осмислення явища корупції і напрацювання заходів протидії їй. Водночас недостатньо здійснюється фундаментальних досліджень проблем корупції у життєво важливих сферах існування держави – воєнна безпека, які б на основі різних підходів та способів їх розв'язання виробили системне наукове бачення підвищення ефективності антикорупційної діяльності з прикладною метою – мінімізації корупції в Україні до суспільно допустимого рівня. Потреба таких досліджень зумовлена тим, що у вітчизняній кримінологічній літературі надто стисло розглядається типологія корупційних діянь та відносин, недостатньо глибоко

охарактеризовано види корупційних правопорушень та корупціогенні фактори, неповно розглянуто правозастосовну практику щодо комплексної протидії корупції у сфері воєнної безпеки. Поза належною увагою вчених залишились механізм протидії корупційній злочинності у сфері воєнної безпеки, загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи протидії корупційній злочинності у сфері воєнної безпеки

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Роботу виконано на кафедрі кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ відповідно до: Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021.), наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки» від 11 червня 2020 р. № 454, загальноуніверситетської теми наукових досліджень «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення протидії злочинності в Україні» (реєстраційний номер 0118U100431); основних напрямів наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права на 2020–2025 роки, а також Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, схвалених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 р.; тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022-2026 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03 лютого 2022 р. № 109.

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є теоретичне узагальнення та розв'язання комплексної науково-прикладної проблеми визначення поняття неправомірної вигоди з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики.

Проголошена мета зумовила необхідність розв'язання таких *завдань,* серед яких, зокрема:

– встановити стан наукової розробленості проблем протидії корупційній злочинності;

– охарактеризувати методологію дослідження корупційної злочинності;

– описати корупційну злочинність у сфері воєнної безпеки як об'єкт кримінологічного аналізу;

– встановити норми подібності та відмінності між станом корупційної злочинності у загальносвітовому та національному вимірі;

– визначити кількісні та якісні показники корупційної злочинності в Україні;

– надати характеристику осіб, які вчиняють корупційні злочини;

– охарактеризувати мотиви та мотивацію корупційної злочинної поведінки;

– вивчити політичні фактори корупційної злочинності;

– дослідити культурно-психологічні фактори корупційної злочинності;

– дослідити механізм протидії корупційній злочинності;

– розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення антикорупційного законодавства та відповідної правозастосовної практики.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері правового забезпечення протидії корупції.

Предмет дослідження – поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України.

Методи дослідження. У дисертації використовувались загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема *системно-структурний* – для вивчення кримінологічних засад протидії корупції як цілісної теоретико-прикладної проблеми в межах усієї роботи; *історико-правового аналізу* – при характеристиці методологічних засад та сучасного стану дослідження корупційної злочинності; *формально-логічний* – під час дослідження проблеми протидії корупції загалом та в окремих сферах; *компаративістський* – для вивчення стану корупційної злочинності у загальносвітовому вимірі; *контент-аналізу* – під час опрацювання матеріалів Єдиного державного реєстру судових рішень; *догматичний* – при обґрунтуванні заходів запобігання корупції; *логіко-нормативний* – для вироблення пропозицій з удосконалення системи запобігання корупції; *соціологічні* – при проведенні анкетувань та узагальнення їх результатів та ін.

Емпіричну основу дослідження становлять: результати узагальнення проведених анкетувань працівників правоохоронних органів України, результати вивчення рішення судів з Єдиного державного реєстру судових рішень, звіти Державної судової адміністрації України про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та вид покарання, про склад засуджених, про неповнолітніх засуджених за корупційні прояви, а також опубліковані дані за темою дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, дисертація є одним з перших досліджень, в якому комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки на системному рівні аналізу та узагальнення надано визначення неправомірній вигоді в кримінальному праві України. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– визначено суспільно допустимий рівень корупції як реалістичну мету та очікуваний результат протидії їй, за якого корупція: не є масовим явищем і не має системного характеру; не здійснює істотного впливу на політичну, економічну, правову сфери суспільного життя; не є функціональним елементом організованої злочинності та не використовується для прикриття організованої злочинної діяльності; відсутня на найвищому політичному рівні і є малопоширеною у судовій системі та органах правопорядку; характеризується неприйнятним ставленням з боку більшості суспільства. При досягненні такого результату метою антикорупційної діяльності стає стримування підвищення рівня корупції в країні;

– встановлено пропорційну взаємозалежність між рівнем корумпованості публічної влади та демократичності держави, між політичною корупцією та масштабним зловживанням публічною владою. Політична корупція, в основі якої лежить протиправне набуття та/чи утримання влади або розширення владного впливу, охарактеризована як основна противага та загроза демократії, яка неминуче веде до узурпації влади;

удосконалено:

– наукові позиції щодо закономірностей зростання рівня корумпованості органів публічної влади, зокрема внаслідок домінування неформальних норм поведінки над приписами законодавства у відносинах між службовими особами і громадянами та суб'єктами господарювання, а також унаслідок зростання попиту на корупційні послуги;

дістало подальшого розвитку:

– рекомендації щодо вдосконалення функціонування Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, зокрема в частині нормативного закріплення підстав виключення осіб з цього Реєстру;

– пропозиції щодо термінологічного вдосконалення нормативного позначення корупційних діянь. Обґрунтовано, що, з одного боку, потребують більш чіткого розмежування законодавчі поняття «корупційне кримінальне правопорушення», «корупційне правопорушення», «правопорушення, пов'язані з корупцією», з іншого – потребують уніфікації змістовні наповнення понять «корупційне правопорушення, за яке передбачено кримінальну відповідальність», «корупційне кримінальне правопорушення» та «корупційний злочин».

Практичне значення одержаних результатів. Результатом практичного впровадження положень дисертації є те, що її висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого дослідження протидії корупції у життєво важливих сферах існування держави;

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення законодавчих та підзаконних актів у сфері, що регулює правове забезпечення протидії корупції в цілому;

– *сфері правозастосування та практичній діяльності* – для підвищення ефективності протидії корупції та забезпеченні обороноздатності країни;

– *освітньому процесі* – положення й висновки дисертації можуть викладатися в межах таких навчальних дисциплін, як «Кримінальне право» та ін.

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у 4-х наукових публікаціях, з яких: 3 – у вітчизняних фахових виданнях, 1 – у тезах доповіді на міжнародній науково-практичній конференції.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний

підрозділ роботи побудовано в логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Андрія НИКИФОРОВА і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Андрія НИКИФОРОВА на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий засідання –
завідувач кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор **Андрій СОБАКАРЬ**
28 квітня 2025 року